

MAI MÉS!

*Butlletí d'informació i comunicació de l'Amical de Mauthausen
i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya*

Sumari

- 1 · Resum.
- 2 · Editorial.
 - Projecte IES Talavera de la Reina-Buchenwald.
- 3 · Inst. Mercè Rodoreda - Ravensbrück.
- 4 · De Lleida a Mauthausen.
 - Viatjar a Mauthausen: una lliçó de vida.
- 5 · Nota biogràfica.
- 7 · Entrevista: Àlvar Martínez Vidal.
- 9 · Testimoni: Denisse Papo.
- 10 · Espai Educatiu.
- 11 · Xarxa Mai Més.
 - Resum d'Activitats.
- 13 · Des de les Delegacions.
- 14 · Arxiu Històric de l'Amical.
- 15 · Recordem a...
 - Biblioteca.
- 16 · Viatges 2027.
 - Propera Assemblea d'associats.

© Amical de Mauthausen i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya.

Sils, 1 baixos – 08002 Barcelona

Tel. 93 302 75 94

info@amical-mauthausen.org

CONSELL DE REDACCIÓ:

Josep San Martín, Joan M. Calvo i Alejandro Zurita.

MAQUETACIÓ: Josep San Martín

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant-ne la procedència.

VIATGES ALS CAMPS

(Pàgines 2 a 5)

Ravensbrück
(Pàgina 3)

Buchenwald
(Pàgina 2)

Mauthausen
(Pàgines 4 - 5)

Homenatge a Sevilla

Resum d'Activitats
(Pàgines 11-12)

Amb aquest Butlletí, donem per acabat el curs acadèmic 2025-2026, que ha significat una vegada més la consolidació de la nostra activitat en l'àmbit escolar. A més de les múltiples activitats desenvolupades en diferents àmbits, per a la nostra Amical continuen sent de vital importància la relació i les complicitats amb els equips docents i l'alumnat de nombrosos centres educatius de tot l'Estat que desenvolupen projectes sobre la memòria dels nostres deportats i deportades, ja sigui formant part de la *Xarxa Mai Més* o mitjançant col·laboracions puntuals durant el curs.

La consolidació dels viatges, acompanyant estudiants als diferents camps, continua sent una de les nostres prioritats malgrat les dificultats, l'esforç econòmic i hu-

mà que duu aparellada una organització complexa que no es podria dur a terme sense l'esforç voluntari de moltes persones i la complicitat de les Administracions que els donen suport any rere any. Però res no està assegurat i qualsevol circumstància negativa significa una dificultat que pot posar en risc la seva continuïtat en els propers anys.

Amb el nou curs, que s'inicia a partir de la recepció d'aquest Butlletí, començarà la planificació d'aquests viatges a Auschwitz, Buchenwald, Ravensbrück, Mauthausen i Sachsenhausen. Volem potenciar la nostra presència en aquest darrer camp, del qual formem part del seu Comitè Internacional des de fa anys. Volem aprofitar-ho potenciant el coneixement d'aquest espai de memòria de la deportació, més encara quan

Joan Mestres i Rebull, president de la nostra Amical entre 1978 i 1994, va ser un supervivent d'aquest camp i la seva figura pot ser el punt de partida de futurs projectes educatius posant en valor el seu compromís antifeixista.

Finalment, l'assemblea ordinària de la nostra associació se celebrarà el 28 de novembre a Barcelona i allí debatrem sobre el futur de la Junta i sobre els diferents projectes –tant els ja consolidats com els de nova incorporació– i, sens dubte, aquesta trobada anual serà l'impuls necessari per mantenir els principals objectius de la nostra associació: la difusió de la memòria de la deportació i la prevenció davant del feixisme emergent que ens envolta.

COL·LABORACIONS

Projecte IES Talavera de la Reina - Buchenwald

Marcos Iniesta, Marina Ludeña, Luis Cuadrado, Vera Casquero, Cecilia Gil, Manuela Arias y Lucía Pérez (Instituto Juan Antonio Castro - Talavera de la Reina)

Dir què ha significat aquest projecte en unes poques línies és tan complicat com intentar abastar tot el que suposa el camp de concentració de Buchenwald en un sol dia, perquè el que hem viscut en aquest procés no ha estat només un treball de l'Institut, ha estat una experiència de vida que portarem sempre a la nostra memòria. Poder investigar i conèixer les vides de les dones republicanes persegui-

des pels nazis i les històries d'altres deportats i, a més, tenir l'honor d'haver compartit aquest viatge amb alguns dels seus familiars, ha suposat un abans i un després a les nostres vides no només a nivell acadèmic i educatiu sinó també personal.

Ens ha fet valorar encara més la necessitat de defensar els valors democràtics davant el feixisme i el nostre paper a la societat a l'hora d'alertar sobre els perills dels

discursos d'odi. En algun cas, fins i tot, ha comportat el descobriment d'històries familiars que crèiem perdudes. Mai podrem oblidar el que vam sentir en acostar-nos a les portes del camp, ni el nus a l'estómac en estar davant de les gosses de les SS, ni les llàgrimes que no vam poder contenir al crematori.

Volem donar les gràcies a l'*Amical de Mauthausen i altres camps*, per permetre'ns viure aquesta ex-

periència i per acompanyar-nos en un viatge tan dur cap a la memòria. No oblidarem mai aquests dies d'abril i farem sempre tot el possible, com ja ho estem fent, perquè ningú no ho oblidí; intentarem transmetre aquest nus a l'estómac, aquestes llàgrimes i aquest coneixement acadèmic sobre el genocidi nazi a tothom del nostre voltant.

L'Institut Mercè Rodoreda participa a l'acte anual de la Plaça Sant Jaume i en el viatge de memòria a Ravensbrück

Marta Valverde Carbó

La col·laboració amb l'Amical de Mauthausen i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya va començar el curs 2024/25, quan l'Elvira Fernández va fer una xerrada a l'Institut Mercè Rodoreda de l'Hospitalet de Llobregat sobre la deportació republicana al camp de Mauthausen.

Aquest primer contacte va propiciar una col·laboració estreta entre l'entitat i el nostre centre educatiu. Enguany, l'Amical va convidar l'institut a participar en l'acte en commemoració i memòria de les víctimes de l'Holocaust que se celebra anualment a la plaça Sant Jaume de Barcelona. L'alumnat de 3r d'ESO va llegir un text en record de totes les persones espanyoles deportades, fent especial esment als camps de Mauthausen i Ravensbrück.

Va ser un acte molt emotiu, especialment quan els estudiants van llegir un escrit del Félix Quesada Herrerías, veí hospitalenc, que amb només catorze anys va ser deportat a Mauthausen.

I al maig, coincidint amb el 81è aniversari de l'alliberament del camp de Ravensbrück, el nostre alumnat va participar, amb el Museu de L'Hospitalet, en el viatge de memòria organitzat per l'Amical.

En aquest viatge, els estudiants van visitar diferents espais de memòria de Berlín i el camp de Ravensbrück. Un centenar de les víctimes van ser dones espanyoles: entre elles, hi havia l'hospitalenca **Maria Hernández Espinosa**, que va sobreviure als horrors del camp.

Els alumnes van participar en diferents actes de l'aniversari i van protagonitzar l'acte en memòria de les republicanes espanyoles deportades a Ravensbrück. Va ser una molt bona experiència per aprendre en primera persona els espais d'un dels episodis més durs de la història del segle XX.

A més, l'alumna Adriana Checa va guanyar el V Premi Amical de Mauthausen i altres camps en memòria de la deportació republicana en la Modalitat de fotografia i creació artística Francesc Boix. Tot un èxit!

Grup que va participar al viatge a Ravensbrück

De Lleida a Mauthausen

Grup DEMD-Lleida

Entre el 8 i 11 de maig de 2026, alumnat i professorat dels centres del grup DEMD, hem viatjat a Àustria, per a participar en els actes d'homenatge del 81è aniversari de l'alliberament del camp de concentració de Mauthausen.

El viatge es desenvolupà pel conveni signat entre La Paeria i l'Amical de Mauthausen i altres camps, a partir del qual s'impulsen activitats de memòria democràtica a la ciutat amb la participació de centres educatius.

Enguany, hem pogut viatjar 11 alumnes i 2 professors, gràcies a l'aportació econòmica dels ajuntaments de Lleida, Almenar i Oliana, i també, a l'organització del viatge per part de l'Amical de Mauthausen.

Homenatge del grup de Lleida a Gusen

Volem agrair de tot cor el gran esforç i dedicació desenvolupats per dur a terme totes aquestes activitats, a la Paeria de Lleida, als ajuntaments d'Almenar i Oliana i a l'Amical de Mauthausen per la iniciativa i realització d'aquest viatge. Tot l'alumnat que ha viat-

jat a Mauthausen, valora molt positivament aquesta experiència, que ben segur, mai no oblidaran. Ara són ells els qui ho han de continuar difonent i treballant per la conservació de la memòria de l'exili i la deportació.

Viatjar a Mauthausen: una lliçó de vida

Francisco Martínez Historiador (Institut-Escola Pere Viver - Terrassa)

Participar en el viatge de la memòria als camps de concentració organitzat per l'Amical de Mauthausen ha estat una d'aquelles experiències que transcendeixen qualsevol plantejament acadèmic i esdevenen una lliçó de vida. Hi ha espais on el temps sembla haver quedat suspès i on el silenci parla amb una força que cap llibre no és capaç de transmetre. Caminar pels camins de Hartheim, Gusen, Ebensee o Mauthausen és comprendre que la història no és només una successió de dates i esdeveniments, sinó la suma de milers de vides interrompudes, de noms que reclamen ser pronunciats perquè l'oblit no acabi consumant allò que la barbàrie va començar.

Aquest viatge ha tingut, però, un valor afegit que difícilment podré oblidar: la convivència amb familiars de persones deportades i amb homes i dones que han dedicat bona part de la seva vida a preservar aquesta memòria col·lectiva. Escoltar-los ha estat entendre que el record no és un exercici del passat, sinó un compromís permanent amb el present i amb el futur. Cada homenatge, cada ofrena floral i cada relat compartit han convertit els espais visitats en autèntics llocs de consciència.

Si alguna cosa m'ha omplert d'orgull ha estat l'actitud dels alumnes del nostre centre. Van afrontar cadascuna de les visites amb una sensibilitat, una maduresa i un respecte que van emocionar moltes de les persones assistents. El seu compromís no es va limitar a escoltar o participar en els actes

commemoratius; van voler comprendre, preguntar, aprofundir... Les entrevistes que van realitzar a familiars de deportats, historiadors, representants institucionals i persones vinculades des de fa dècades a la defensa de la memòria democràtica van posar de manifest una implicació humana i intel·lectual extraordinària. Va ser especialment gratificant observar com molts dels entrevistats reconeixien aquesta actitud i valoraven positivament l'interès i el respecte amb què els nostres alumnes s'acostaven a les seves històries.

La convivència amb estudiants procedents d'altres centres també va oferir una mostra de la diversitat de sensibilitats que conviu avui dins la societat; aquests instants van reforçar encara més la convicció que l'educació en la memòria democràtica continua essent una tasca imprescindible i

que el compromís amb els drets humans no pot donar-se mai per descomptat.

Els diferents homenatges, especialment els celebrats a Mauthausen davant dels memorials de les diverses nacions i col·lectius represaliats, van mostrar amb una intensitat difícil d'explicar que la memòria és un patrimoni compartit que supera fronteres, llengües i generacions. Veure joves representant el seu país amb respecte i responsabilitat, compartint espai amb supervivents, familiars i delegacions arribades de tota Europa,

transmetia una esperança serena: la certesa que el relleu en la custòdia de la memòria és possible.

Torno d'aquest viatge amb la convicció que la història només adquireix tot el seu sentit quan és capaç d'interpel·lar-nos personalment. He vist com els alumnes deixaven de ser simples espectadors per convertir-se en testimonis d'una herència moral que ara també els pertany. He comprovat que la memòria no consisteix únicament a recordar les víctimes, sinó a defensar cada dia els valors que a elles els van voler prendre: la

dignitat, la llibertat, la justícia i la democràcia.

Quan abandonàvem el camp de Mauthausen, tenia la sensació que, en realitat, començava aleshores la part més important del viatge: la responsabilitat de transmetre allò que havíem vist, escoltat i sentit. Perquè cada història explicada, cada nom recuperat i cada gest de record constitueixen una petita victòria contra l'oblit. I mentre hi hagi persones disposades a mantenir viva aquesta memòria, el silenci mai no tindrà l'última paraula.

NOTA BIOGRÀFICA

Francisco Chamorro Corvillo: un extremeny supervivent del camp de Dachau ⁽¹⁾

José Hinojosa Durán

Francisco Chamorro Corvillo, va néixer a Granja de Torrehermosa (Badajoz) el 26 de març de 1908. Els seus pares es deien Faustino i Milagros i va tenir quatre germans: José, Isabel, Encarna i Carmen. Ja en plena II República va militar a les Joventuts Socialistes i la UGT locals. Va ser nomenat encarregat de l'oficina de

col·locació obrera el maig de 1933. La seva militància política li va suposar l'empresonament a l'etapa radical-cedista després de la vaga general d'octubre de 1934 i el cessament a la feina. Després del triomf electoral del Front Popular, al febrer de 1936, Francisco va tornar a la seva antiga feina.

El cop d'estat va fracassar dins la província de Badajoz, malgrat ai-

xò, la conquesta de gran part del territori per les tropes colpistes els mesos d'agost i setembre va suposar que, l'octubre de 1936, la província quedés dividida en una zona franquista (dues tercers parts de la província de Badajoz) i una zona republicana. En aquest context, Granja de Torrehermosa va ser presa pels militars revoltats el 26 de setembre de 1936 i en aquestes circumstàncies el nostre

Chamorro Corbillo 94137 sch	
Francesco	26,3,08
Schuster	Granja de Terre
28. Aug. 1944	-"-
DELIVERED IN THE CAMP BY U. S. ARMY	Krs Badajos
	1.-.rk. Span.

Fitxa de l'arxiu d'Arolsen

protagonista va haver d'abandonar el poble.

Francisco va estar sempre a les files de l'exèrcit republicà, durant els primers dies es va enrolar com a milicià voluntari en un batalló d'extremenys i en els últims compassos del conflicte va arribar a obtenir el grau de capità a la 52a Brigada Mixta republicana.

La conquesta de la zona catalana lleial al govern republicà per l'exèrcit franquista el gener i el febrer del 1939 va comportar el pas de la frontera francesa de Francisco igual que milers de soldats republicans. Al país gal va ser internat als camps d'Algers-Sur-Mer i Saint Ciprien; desconeixem el temps que va estar en aquests camps, quan els va abandonar i cap a on va marxar posteriorment. El que sí que està constatat és la seva reclusió al camp-hospital de Récébédou (situat als afores de Tolosa i posat en funcionament com a tal el febrer del 1941), d'on es va evadir el 29 de maig del 1941. Després va iniciar un periple que el va portar a Marsella amb la intenció de viatjar a Mèxic. Però Francisco va ser capturat el 10 de desembre de 1941 i cinc dies més tard va ser enviat al camp d'internament de Vernet. Des d'allí, l'1 d'abril del 1942 va ser transferit al camp-hospital de

Noè, on va romandre fins al 10 de juny del 1944 quan va ser traslladat novament al camp de Vernet.

El 30 juny 1944 va ser obligat a abandonar el camp de Vernet per ser deportat al camp de concentració nazi de Dachau, iniciant així una llarga i complicada travessia –*Tren Fantasma*– que va finalitzar el 28 d'agost de 1944 en arribar a Dachau, on va rebre la matrícula 94137. Allí fou alliberat per les tropes americanes el 29 d'abril de 1945 i va protagonitzar una actuació destacada com a representant del PSOE en aquest camp durant els dies posteriors a l'alliberament. Podem suposar que havia tingut aquest protagonisme, anteriorment, de manera clandestina.

Va abandonar Dachau el 25 de maig amb altres espanyols supervivents que van retornar a França.

Després d'un període de recuperació, Francisco es va instal·lar a la localitat costanera de Lacanau Océan (al departament francès de la Gironda a uns 60 km de Bordeus). Una localitat on va refer la seva vida; va treballar de sabater i va continuar amb la seva militàn-

cia politicossindical (PSOE i UGT). A més, fou membre de l'Agrupació Militar d'Excombatents de la República Espanyola i soci de la Federació Espanyola de Deportats i Internats Polítics (FEDIP). Ja fixada definitivament la seva residència va aconseguir que Maria Gisbert Abril, la seva antiga xicota de Granja de Torehermosa, es traslladés, el 1948 o 1949, des de Catalunya a Lacanau Océan, on van contraure matrimoni.

Francisco Corvillo Chamorro va morir el 3 de febrer de 1972 i va ser enterrat dos dies després al cementiri de Castelnau-de-Médoc, a uns 25 quilòmetres de la seva residència. Per la seva banda, Maria Gisbert Abril va tornar a Espanya, després de la mort del dictador, instal·lant-se a Madrid on va morir a mitjans dels anys 80.

El mes d'abril passat, familiars de Francisco i Maria van dipositar les cendres d'aquesta última a la tomba del seu marit. Ara, tots dos descansen junts.

⁽¹⁾ Aquestes línies són una síntesi del meu article: *Breves notes biogràfiques sobre Francisco Chamorro Corvillo: un granjeño superviviente del campo de concentración de Dachau*, a Granja de Torehermosa. Revista 2020, Edició especial, pàg. 91-95.

Entrevista a Àlvar Martínez Vidal

Àlvar Martínez Vidal és professor jubilat de l'àrea d'Història de la Ciència de la Universitat de València, adscrit des de 2010 a l'Institut Interuniversitari López Piñero, i també soci de la nostra Amical. Llicenciat i doctor en Medicina, Àlvar Martínez Vidal ha impartit docència en Història de la Medicina a diverses universitats espanyoles. Una de les línies d'investigació s'ha centrat en l'assistència sanitària i humanitària als republicans espanyols exiliats a França, tema al qual ha dedicat nombrosos articles i obres de referència, entre les quals hi ha el llibre "Medicina, exili i filantropia: l'Hospital Varsòvia de Toulouse (1944-1950)".

Com va néixer el seu interès pel tema de la deportació?

Durant més de vint anys he treballat sobre els aspectes mèdics i sanitaris de l'exili republicà a França. En aquest context és gairebé inevitable dirigir la mirada cap als deportats i els supervivents. Aquest és un tema profundament hipnòtic, però a més vaig obtenir una gran motivació amb la lectura del llibre "Els catalans als camps nazis" de Montserrat Roig. El vaig llegir durant unes vacances de Nadal i no podia deixar-ho ni de nit ni de dia; ni tan sols la nit de Cap d'Any. És un llibre carismàtic que, malgrat els cinquanta anys transcorreguts des de la primera edició, conserva bona part de la seva frescor original. A més a més, en unes jornades de fa una dècada dedicades a la figura de Montserrat Roig vaig conèixer la historiadora Rosa Toran, expresidenta i un dels pilars intel·lectuals de l'Amical. A partir d'aquella trobada comencem a col·laborar i acabem publicant junts una biografia sobre el fun-

dador i primer director de l'Hospital Varsòvia. Tinc un gran record de la Rosa pel seu compromís amb la memòria de la deportació, pel seu treball metòdic i rigorós i per la seva amistat personal. Evo-co amb molt afecte les jornades de treball conjunt a Mirambel, el seu poble d'estiuig al Maestrat.

Què se sap dels deportats republicans mèdics i sanitaris?

En realitat, coneixem l'existència d'un grup relativament reduït de metges i infermers republicans espanyols deportats als camps nazis. Fins ara he pogut identificar aproximadament una dotzena de casos. No obstant això, no tots eren metges pròpiament dits. Alguns tenien únicament estudis primaris de medicina i altres eren practicants, és a dir, infermers titulats que en determinades circumstàncies es presentaven com a metges. Treballar a les infermeries dels camps podia convertir-se en una estratègia de supervivència. Disposar de coneixements sanitaris, reals o atribuïts permetia accedir a tasques menys dures i, de vegades, augmentar les possibilitats de resistir les condicions extremes de l'internament.

Alguns dels metges i infermers deportats van continuar treballant anys després en tasques assistencials vinculades a la Creu Roja Republicana Espanyola. És el cas de Cebrià Vidal Jordà, practicant titulat per la Universitat de Barcelona, que va treballar als consultoris de l'organització. També hi van participar figures com el metge Sever Perramon i altres

Àlvar Martínez durant la seva intervenció en unes jornades sobre la deportació celebrades a Toulouse el novembre de 2025

professionals compromesos amb l'atenció als exiliats. Com a tret comú dels sanitaris deportats, resulta curiós constatar que pràcticament tots ells, tret d'una excepció, eren catalans. Això em porta a pensar que hi ha algun biaix en la documentació utilitzada fins ara i que seguim sent deutors, en aquest i altres aspectes, de la monumental investigació realitzada per Montserrat Roig a la seva esmentada obra "Els catalans als camps nazis".

Entre aquests professionals destaca la figura de Vicente Parra. Què en sabem?

Vicente Parra va ser un metge extraordinari. Durant la Guerra Civil va formar part del cos de Carabiners com a metge. Més tard va participar a la Resistència francesa i, a començaments de l'estiu de 1944, va ser deportat en el conegut episodi de l'anomenat 'Tren Fantasma' al camp de concentració de Dachau. Es va dedicar a atendre els espanyols internats a Dachau i va continuar fent-ho fins que no en va quedar cap

per assistir-hi. De fet, va roman-
dre al camp fins i tot després de
l'alliberament, abandonant-lo
aproximadament un mes més tard,
el juny de 1945. Quan va tornar a
Tolosa, on residia la seva família,
a penes pesava trenta quilos. Era
el reflex de les terribles condici-
ons sofertes durant la seva depor-
tació. Després de la guerra, entre
setembre del 1946 i febrer del
1948, Vicente Parra va dirigir
l'Hospital Varsòvia amb el suport
de l'Unitarian Service Committee,
una organització humanitària
nord-americana vinculada a l'Es-
glésia Unitària. El seu paper al
capdavant de l'Hospital Varsòvia
és probablement un dels exemples
més destacats de continuïtat d'a-
quest compromís humanitari.
Posteriorment, va abandonar
França amb la seva família i es va
instal·lar definitivament a Veneçu-
ela.

Què va passar amb la Creu Roja Republicana després del final de la Segona Guerra Mundial?

El retorn, durant els mesos de
maig i juny de 1945, de milers de
supervivents espanyols procedents
dels camps nazis va afavorir indi-
rectament el ressorgiment de la
Creu Roja Republicana a França.
A París va destacar la tasca del
metge valencià Rafael Vilar Fiol,
odontòleg, otorrinolaringòleg i
doctor en Ciències Químiques,
que va atendre milers de republi-
cans espanyols a les instal·lacions
de l'Institut Prophylactique de Pa-
ris. I a Tolosa va tenir un paper
fonamental Josep Martí Feced,
metge català d'origen aragonès
que havia estat delegat per a Ca-
talunya de la Creu Roja Espanyo-
la durant la Guerra Civil. Ell va
atendre als supervivents espa-
nyols tant a l'estació de Matabiau
com als dispensaris de la Creu
Roja Francesa, i entre juny de
1945 i juliol de 1946, es va des-
plaçar regularment juntament
amb el Dr. Diego Díaz i un equip
de dones voluntàries a la Vila
Don Quichotte, on van ser acollits
centenars de deportats espanyols
en condicions bastant decoroses

per l'època. Allí els prestava as-
sistència mèdica, però també su-
port personal i laboral, arribant
fins i tot a buscar famílies que els
poguessin acollir a casa seva.

Es segueix investigant avui dia aquest col·lectiu de supervivents republicans?

Efectivament, la doctoranda Ma-
llaury Carcelen, de la Universitat
Jean-Jaurès de Tolosa, està actua-
lment desenvolupant una tesi
doctoral dedicada precisament a
estudiar l'assistència sanitària
proporcionada als supervivents
republicans dels camps nazis, tant
a l'Hospital Varsòvia com a altres
centres hospitalaris de Tolosa. A
l'Hospital Purpan –que llavors
era el major i més modern hospi-
tal del departament de l'Haute-
Garonne– Mallaury ha localitzat
en la documentació una sala ocu-
pada exclusivament per tubercu-
losos espanyols. Si els refugiats
republicans en conjunt havien pa-
tit gairebé deu anys de guerra i
misèria, els deportats als camps
nazis havien patit, a més, gana i
extenuació pels treballs forçosos a
què havien estat sotmesos. Les
malalties derivades de la deporta-
ció, encara que avui dia constitu-
eixen una nosografia pràctica-
ment oblidada, van ser objecte
d'estudi i debat durant dècades.
Les seqüeles, tant físiques com
psíquiques, van ser molt comple-
xes i persistents en el temps; es
podria dir que els van acompanyar
al llarg de la vida.

Cal esmentar també que, entre les
fonts mèdiques més importants
per estudiar aquestes seqüeles, hi
ha la revista 'Anals de l'Hospital
Varsòvia', que va ser publicada a
Tolosa entre 1948 i 1950. Conté
observacions clíniques molt valu-
oses sobre els supervivents, però
se centren exclusivament a la
patologia somàtica. Pel que fa a
les seqüeles psíquiques, tenim la
sort d'haver localitzat les històries
clíniques originals que, sobre l'es-
très posttraumàtic, va reunir el
psiquiatre Louis Mury a Marsella
entre el 1959 i el 1970. Entre les
tres-centes històries clíniques de

pacients atesos, tots ells depor-
tats, hi ha gairebé dues dotzenes
de deportats republicans espa-
nyols; entre ells una dona. El meu
col·lega Enric Novella, psiquiatre
i catedràtic d'Història de la Cièn-
cia de la Universitat de València,
està analitzant aquestes històries
clíniques i, alhora, reconstruint la
trajectòria personal i professional
de l'esmentat psiquiatre marsellès.

Voldria destacar algun altre as- pecte concret d'aquesta temàtica?

M'agradaria apuntar que, segura-
ment perquè vaig créixer en un
ambient imbuït del nacionalcatoli-
cisme imperant als anys 60 del
segle passat i perquè em van in-
culcar allò dels “Vint-i-cinc anys
de pau” –la propaganda del mi-
nistre franquista Fraga Iribarne–
la meua consciència personal so-
bre la transmissió transgeneracio-
nal del trauma per la violència
política és una cosa relativament
recent. Va ser arran d'una entre-
vista que em van fer a Radio Oc-
citanie, a Tolosa, quan vaig ado-
nar-me que la meua família –els
meus avis materns– havia patit
amb duresa la repressió de la
postguerra espanyola: presó, tor-
tures, consells de guerra, confis-
cació de béns, etc. Curiosament,
ha estat la reflexió històrica la
que m'ha portat a entendre millor
la meua pròpia memòria personal
i familiar, una memòria ocultada i
fragmentada, les relíquies de la
qual m'acompanyen encara avui
dia. De fet, no vaig consultar l'ex-
pedient judicial del meu avi –que,
per cert, és molt voluminós– fins
fa només un parell d'anys. Crec
que la concòrdia requereix un
exercici seriós i honest de memò-
ria personal i col·lectiva sobre la
violència exercida o patida en el
passat.

Agraïm al Prof. Martínez Vidal el seu treball en pro de la ciència mèdica i la memòria republicana.

TESTIMONI

Segona part del testimoni de la supervivent Denisse Papo al Senat d'Espanya amb motiu de la celebració del Dia Oficial de la Memòria de l'Holocaust i Prevenció de Crims contra la Humanitat.

El meu pare va ser alliberat gràcies a l'American Jewish Distribution Committee. Un cop lliure, va trobar feina ràpidament com a blanquer de pells a Badalona.

I és aquí quan comença la nostra història, la meua i la de la meua germana.

Després de la fugida del meu pare a Espanya, nosaltres ens instal·lem de nou a Saint Didier a l'est de França. Vam passar quatre anys amagades, en perill constant. La policia va interrogar la meua mare ja que el meu pare no havia tornat al camp de Vernet, amenaçant fins i tot de torturar-la, però afortunadament, al final la van deixar tranquil·la.

Durant els 4 anys que vam estar a Saint Didier, no vam saber res del meu pare. El perill era constant ja que era una zona on hi havia molta Resistència francesa (els maquis), i per tant molta Gestapo que realitzava batudes amb molta freqüència. Tot i ser molt petita (hi vaig estar entre els 4 i 8 anys), conservo records molt vius: dormíem vestides amb una bossa preparada per fugir ràpid en cas necessari si ens descobrien. El nostre jardí donava a un riu que conduïa als boscos on s'amagaven els maquis. Sentíem les botes dels soldats alemanys davant de la nostra porta, i quan s'allunyaven la meua mare ens deia: "Ja podeu tornar a dormir".

La mare es va fer amiga d'una mestra de l'escola on anàvem quan podíem, clar. El marit d'aquesta mestra era policia i avisava la meua mare quan anunciaven batudes. Aleshores ens refugiàvem a l'apartament de la directora de l'escola, Madame Rabilloud, que

era d'Alsàcia. Ens albergava tot el temps necessari que s'allargaven les batudes. De vegades restàvem allà setmanes senceres. Com que el seu apartament estava situat a sobre de l'escola vèiem als nens jugar al pati, però sense treure el cap perquè ningú havia de saber que estàvem amagades en aquest apartament.

Així van transcórrer quatre anys de por, incertesa i resistència quotidiana. Tot i això seguíem una rutina. Quan els alemanys no estaven a l'aguait, com ja he explicat, anàvem a l'escola. La meua mare anava a

buscar provisions amb la bicicleta a les granges properes al poble. A la nit, malgrat el toc de queda, es reunia amb amigues franceses per escoltar radio Londres, que era l'única ràdio que donava notícies fiables de la situació real de la guerra. L'escoltaven molt baixet, ja que era un delictes pel qual et podien arribar a afusellar. Quan ja semblava que l'Alemanya nazi acabaria derrotada, amb aquestes veïnes també confeccionaven enormes banderes, l'americana, la britànica, la russa, per quan arribés l'alliberament. Les amagaven sota els calaixos, ja que era extremadament perillós si les trobaven. I així vam passar aquests anys amagades, amb molta por que ens trobessin. La veritat, va ser un miracle que no acabéssim als camps d'extermini i sobrevisquéssim.

I per fi va arribar l'alliberament del nostre poble el setembre del 1944. Recordo els tancs dels americans desfilant pel carrer major del poble distribuint xiclets i xocolata als nens. Les dones boges d'alegria pujaven als tancs per abraçar els soldats americans. També recordo que gairebé al final de l'ocupació un dia vam

Denisse Papo

anar amb bicicleta a buscar provisions, i al camí vam sentir avions que llençaven bombes. Eren avions aliats. Ens vam refugiar en una cuneta, però algunes persones van morir. Quina ironia tan gran hauria estat escapar dels nazis per morir per causa dels aliats.

Al final de la guerra vam haver d'esperar un any més per reunir-nos amb el nostre pare, ja que la frontera amb Espanya estava tancada per als francesos. Finalment, el 1946 vam creuar cap a Espanya com a poloneses. Vam arribar a Portbou, i un taxi ens va dur a Barcelona. Jo estava malalta de tuberculosi i em va curar el doctor Bieto amb estreptomicina, un antibiòtic acabat de descobrir.

A Barcelona, la nostra petita família va començar una vida nova i estable. Van trobar una petita comunitat jueva que ens va acollir i de la qual en van formar part activa per molts anys.

La família de la meua mare no va tenir tanta sort. La meua àvia materna i una germana de la meua mare es van quedar amagades tota la guerra a la part del darrere d'un apartament. Després d'haver sobreviscut a la guerra aques-

ta tia meva que es deia Gisèle, va patir depressió i va morir uns anys després.

La germana gran de la meva mare va ser deportada a Auschwitz amb el seu marit i un nen molt petit. Només va sobreviure el seu marit. Quan els russos van alliberar els camps d'extermini, la majoria dels

presos famolencs es van abalancar sobre el menjar i van morir perquè el seu estat físic tan deteriorat no podia absorbir aquestes quantitats de menjar. El meu oncle en canvi estava tan feble que no podia caminar i això va ser la seva sort perquè el van portar a un hospital improvisat on el van

alimentar de mica en mica i va sobreviure.

Aquesta és la nostra història. Aquí estem, i altres generacions han crescut gràcies al fet que la meva germana i jo sobrevisquérem a l'Holocaust: fills, néts, nebots i besnets...

ESPai EDUCATIU

Espais que construeixen ciutadania: el poder d'una biblioteca temàtica

Elisenda Cartaña

Com a professora de secundària a l'Institut Escola Arts, al barri de Sants de Barcelona, voldria compartir una experiència educativa que, amb els anys, ha anat creixent fins a esdevenir un projecte significatiu dins la vida del centre.

Des de fa anys, al nostre centre desenvolupem un projecte de Memòria Històrica a 2n d'ESO, amb una hora setmanal obligatòria per a tot l'alumnat. Aquest espai neix amb una voluntat clara: que els nois i noies entenguin que la democràcia no és un estat immutable ni garantit, sinó una construcció col·lectiva que cal cuidar dia a dia. A través de l'estudi de la Guerra Civil, la deportació i l'Holocaust, així com la repressió franquista, l'alumnat s'apropa a episodis clau de la nostra història recent. Però, més enllà dels continguts, el que es busca és generar preguntes: Què hauria fet jo? Quin paper tenim avui davant les injustícies? Com es construeix una societat més justa? En aquest sentit, la memòria esdevé una eina viva, que interpel·la el present i convida a l'acció.

El repte, doncs, és formar persones compromeses amb una societat més justa, igualitària i amb una sòlida cultura de pau.

El projecte es desenvolupa a partir de la metodologia de l'Aprenentatge Servei, que permet transformar el coneixement adquirit a l'aula en accions concretes al barri. En aquest marc, fa tres anys vam iniciar una col·laboració amb l'Ami-

cal de Mauthausen, sumant-nos al projecte Stolpersteine Barcelona. L'acompanyament de l'entitat, a través de xerrades, assessorament i suport constant, va ser profundament enriquidor i ha deixat una empremta significativa en l'alumnat. Es tracta d'una experiència que molts docents ja han posat en valor i que, sens dubte, recomanaria estendre arreu.

I és en aquest context que l'Alex Rigol va veure la nostra petita biblioteca temàtica. Feia uns mesos, els tutors de 1r de la ESO havíem impulsat la creació d'una petita biblioteca al passadís del primer cicle d'ESO. La idea inicial era senzilla però ambiciosa alhora: disposar d'un espai viu que pogués acompanyar les diferents efemèrides i projectes del centre –com el 21 de març, dia contra el racisme, el 8 de març, dia de la dona treballadora o el 27 de gener, dia en memòria de les víctimes de l'Holocaust, entre d'altres–.

Quan s'apropava el mes de gener, vaig plantejar-me com fer aquest espai atractiu per a l'alumnat. En aquest punt, la col·laboració amb la professora de castellà va ser fonamental. Gran coneixedora de la novel·la gràfica i apassionada de la memòria històrica, va proposar iniciar el fons amb còmics i novel·les gràfiques, un format especialment accessible i motivador per als adolescents. A partir d'aquí, vam començar a investigar quines obres podien ser més adequades per a l'edat de l'alumnat i

vam recórrer a recursos especialitzats com el web *Historia y Còmic*. Com passa sovint als centres públics, el pressupost inicial era molt limitat. Vam començar, doncs, amb els llibres que ja teníem a l'abast. Tanmateix, la resposta de l'alumnat va superar totes les expectatives. Algunes col·leccions, com *Els infants de la resistència* o llibres com *La bibliotecària de Auschwitz* es van convertir ràpidament en lectures molt demandades, generant un interès creixent per la temàtica. Davant aquesta inesperada "allau lectora", el centre va començar a adquirir nous exemplars de manera progressiva.

Amb el temps, aquesta biblioteca ha esdevingut molt més que un espai de foment de la lectura. Ha generat noves pràctiques educatives: creació de booktubers, treballs interdisciplinaris entre història i arts visuals, o activitats de reflexió a partir de vinyetes i testimonis, entre d'altres. La lectura, en aquest context, s'ha transformat en una eina per pensar, interpretar i expressar.

Cal destacar també el paper fonamental de l'Amical de Mauthausen en el creixement d'aquesta biblioteca. L'any passat, l'entitat ens va fer una donació de llibres que va permetre ampliar significativament el fons amb novel·les, llibres de consulta i altres materials de gran qualitat. Aquest mateix curs, per segon any consecutiu, hem rebut una nova aportació que ha consolidat definitivament el projecte

Gràcies a aquesta ampliació, hem pogut fer un pas més enllà: crear un apartat específic de memòria històrica dins la biblioteca general del centre, amb materials adaptats a totes les etapes educatives, des d'educació infantil fins a secundària. D'aquesta manera, allò que va néixer com una petita iniciativa vinculada a un curs concret de la ESO s'ha transformat en un recurs compartit per tota la comunitat educativa.

Un dels aspectes més valuosos del projecte és, sens dubte, la implica-

ció de l'alumnat. Amb el pas del temps, són els mateixos estudiants qui recomanen llibres, en porten de casa i proposen noves adquisicions. Aquesta participació activa no només enriqueix el fons, sinó que reforça el sentiment de pertinença i converteix la biblioteca en un espai col·lectiu, construït entre tots.

En un moment en què els discursos d'odi i la desinformació guanyen espais, projectes com aquest prenen encara més sentit. Educar en memòria no és només recordar el

passat, sinó dotar els joves d'eines per interpretar el present i actuar amb responsabilitat.

En definitiva, aquesta biblioteca és molt més que un recull de llibres: és un espai de democràcia, un lloc on es comparteixen idees, es construeix pensament crític i es fomenta el compromís. Perquè, al capdavant, educar en memòria és també educar en democràcia. I això, com intentem transmetre cada dia, comença en els petits gestos.

XARXA MAI MÉS

V Premi Amical de Mauthausen i Altres Camps a la Memòria de la Deportació Republicana - (2026)

-Modalitat de creació literària Montserrat Roig: el jurat ha decidit atorgar el premi al treball presentat per *Valentina Alien Palacios*, estudiant de l'Institut Cassà de la Selva de Cassà de la Selva (Girona).

-Modalitat de fotografia i creació artística Francesc Boix: el jurat ha decidit atorgar el premi a la fotografia presentada per *Adria-*

Premi Francesc Boix - 2026

na Checa Giner, estudiant de l'INS Mercè Rodoreda de L'Hospitalet de Llobregat (Barcelona).

L'acte de lliurament dels premis es farà a la seu de l'Amical de Mauthausen al setembre. El premi consisteix en un aparell electrònic per valor de 400€ i un diploma. Els treballs es publicaran a la web de la Xarxa Mai Més.

RESUMEN D'ACTIVITATS

Durant el darrer trimestre, l'Amical de Mauthausen i altres camps ha desenvolupat una activitat intensa i sostinguda centrada en la difusió de la memòria de la deportació republicana, l'Holocaust i els valors de la memòria democràtica. Una part especialment rellevant d'aquesta tasca s'ha dut a terme en l'àmbit educatiu, mitjançant conferències, xerrades, tallers, visites pedagògiques i trobades amb alumnat d'instituts, escoles, universitats i altres centres de formació de diferents terri-

Videoconferència amb la Ministra d'Educació

Homenatge a Àguilas (Múrcia)

toris. En aquest marc, el 9 d'abril va tenir lloc una reunió en línia de diversos alumnes que viatjaven als camps de Ravensbrück, Buchenwald i Mauthausen amb la ministra d'Educació, Formació Professional i Esports, Milagros Tolón. Aquests viatges han contribuït de manera significativa a la sensibilització de les noves generacions i a l'enfortiment del compromís amb els drets humans, la cultura democràtica i la prevenció de les ideologies totalitàries.

ons públiques, entitats i organismes diversos. Així mateix, les commemoracions vinculades a l'alliberament dels camps de Buchenwald, Ravensbrück i Mauthausen han ocupat un lloc central al calendari d'activitats i han reforçat la dimensió pública, memorial i internacional de la tasca desenvolupada per l'associació. En aquest mateix context, destaca la commemoració del 5 de maig, Dia d'homenatge i reconeixement dels espanyols deportats a

venza, Roda de Berà o Villanueva de la Serena, entre molts altres municipis que ens han fet arribar ressenyes dels homenatges allà celebrats.

La relació d'activitats posa també de manifest el seguiment dels projectes de retorn per part dels estudiants que han participat als viatges memorials.

També hem col·laborat en iniciatives d'homenatge, reconeixement i reparació. Entre aquestes últimes destaca la col·locació, el 18 d'abril a Lleida, de les cinc últimes Stolpersteine dedicades a deportats de la ciutat, de manera que ja són 43 les llambordes de memòria instal·lades al llarg de set anys. Una d'aquestes Stolpersteine va ser col·locada en record de Sabino Vallejo i a l'acte hi va assistir un dels seus nebots, Petre Roman, expresident de Romania. De la mateixa manera, Adrián Blas Mínguez, delegat de l'Amical al País Valencià, ha continuat la presentació a moltes localitats del seu darrer llibre: *Valencians i valencianes contra el nazisme i la França de Vichy*.

Homenatge a Sant Boi (Barcelona)

Paral·lelament, l'entitat ha mantingut una presència especialment significativa en actes institucionals i commemoratius, a diferents punts de l'Estat. En aquest període cal destacar la participació en homenatges, jornades de memòria, presentacions de publicacions i produccions documentals, intervencions en mitjans de comunicació i trobades amb Administraci-

Mauthausen i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya. Hem estat presents en els actes que han tingut lloc a nombroses localitats entre les quals destaquem: Lleida, Sevilla, Dénia, Granada, Càceres, Barcelona, Madrid, Ejea de los Caballeros, Almeria, Talavera de la Reina, Aranjuez, Santa Coloma de Gramenet, Àguilas, Castellar del Vallès, Alcanar, Salamanca, Oli-

Tot plegat, el trimestre reflecteix la continuació d'una acció associativa àmplia, coherent i territorialment estesa, amb l'objectiu d'articular o acompanyar projectes educatius de memòria i preservar activament el record de les víctimes del nazisme i de la deportació republicana.

DES DE LES DELEGACIONS

Amb la publicació a la web de l'OFPPRA de 184.000 documents relatius a republicans espanyols

<https://archives.ofppra.gouv.fr/>

trobem el nom d'un puertollanenc deportat a Sachsenhausen l'existència del qual no figurava en cap font coneguda: **Eugenio Gómez Fernández**, nascut el 17 d'agost de 1916 a Puertollano.

En cooperació amb la delegació de l'Amical a Castella-la Manxa, vam sol·licitar el seu expedient a Arolsen i vam rebre diversos documents que confirmaven el seu pas per Sachsenhausen.

Gràcies a Tomás Ballesteros Escudero, de *Mapas de la Memoria* :

<https://www.mapasdememoria.com>

—una iniciativa del Centre Internacional d'Estudis de Memòria i Drets Humans, CIEMEDH (UNED)— vam poder contactar amb el nebot d'Eugenio.

Pocs dies després d'enviar-li un missatge a Segundo, nebot d'Eugenio, vam rebre una trucada. Ens va parlar del poc que sabia del seu oncle, perquè llavors ell no era més que un nen. Sí que tenia coneixement de l'assassinat d'un altre dels seus oncles, el 1940, a Almodóvar; però ignorava, fins a rebre el nostre missatge, que Eugenio havia estat presoner en un camp nazi. Eugenio Gómez Fernández, un dels tres germans homes, va ro-

Eugenio Gómez

mandre a França després del seu alliberament i ja no va poder tornar a Espanya. Segundo, després de parlar amb Carmen, també neboda d'Eugenio, va saber que quan eren nens la família va rebre la visita d'un dels fills d'Eugenio.

Com va passar en tantes famílies espanyoles de la postguerra, el silenci es va imposar sobre allò viscut. A Espanya, la família d'Eugenio conservava dues fotografies que ell havia enviat des de França el 1948, sense ni tan sols sospitar que hagués estat internat en un camp de concentració nazi.

Eugenio va morir a França el 1962, sense tornar a trepitjar mai la terra que el va veure néixer.

CR 31/10/57 n° 884
Stat (A) 31/10/57
Archivo : A-85

GÓMEZ FERNÁNDEZ Eugenio

1939 Nació en : Puertollano (Ciudad Real)

el dia : 17 agosto 1916

Hijo de : Eulalio y de Enriqueta

Profesion : mecánico Estado civil : casado

Domicilio : ~~60, rue de l'Arsenal, ANGOULEME (Charente)~~
BESSEGES (Gard) - à CONROC

carta repatr. Sachsenhausen 2041982

Aval de :

Arxiu web OFPPRA

HISTORIA DE L'AMICAL

Carta d'Edmon Gimeno a Joan Pagès, el maig de 1964

Des del sopar fundacional de l'Amical, el 5 de novembre de 1962, el comitè coordinador va dur a terme una tasca ingent per contactar amb els supervivents que havien tornat de l'exili i amb les vídues dels morts en deportació. La correspondència es conserva al nostre arxiu i va servir de font a la nostra companya Rosa Toran pel seu llibre, dedicat a la història de l'Amical, amb motiu del 40è aniversari de la legalització. En aquest llibre va reproduir la següent carta d'**Edmod Gimeno Font** (*), supervivent dels camps de Buchenwald, Dora i Bergen Belsen.

Barcelona 26 de mayo de 1964

Querido amigo Pagés: Recibí tu carta junto con las circulares complementarias que me hicieron conocer la existencia de unas comisiones, de unos esfuerzos, de una voluntad y de unos compañeros decididos a formar una potente Amical de antiguos deportados que encauce, defienda y represente a todas las víctimas españolas que sufrieron en los campos nazis persecución y oprobio, ¡Muy bien, muy bien! Indudablemente no tengo, por mi parte al menos, ninguna objeción ni reparo alguno para que esta Amical se llame de Mauthausen. Si bien murieron españoles en varios de los campos alemanes, es preciso reconocer que la mayoría de nuestros compatriotas fueron deportados a Mauthausen. Por lo tanto, estoy en completo acuerdo. En cuanto al libro del amigo Amat me gustaría tenerlo. Ya me dirás qué cantidad debo enviarle. Adjunto, así mismo el formulario. Fraternalmente

E. Gimeno

L'enyorat Edmon apel·lava a aquell esperit unitari dels supervivents de diferents camps nazis per crear una única associació que els representés a tots, acceptant el nom d'Amical de Mauthausen per ser el camp on hi van estar internar, aproximadament, un 80% del total dels nostres deportats i deportades. Aquesta voluntat és l'explicació del llarg nom quan, per fi, el 1978 es va poder inscriure al registre

estatal com *Amical de Mauthausen i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya*. Un sentiment que es va mantenir en la composició de les successives Junes constituïdes en la legalitat.

(*) Rosa Toran, *Amical de Mauthausen: lucha y Recuerdo. 1962-1978-2008*, Ed. Amical de Mauthausen, Barcelona, 2008 (pp. 19-20).

RECORDEM A...

Joan Mercader Rius (soci Núm. 709)

El 7 de juny passat va morir a l'edat de 90 anys. Era fill del deportat Joan Mercader Arall i de Teresa Rius Colet i va dedicar una bona part de la seva vida a difondre la memòria de lluita dels seus pares. El seu pare va ser assassinat a Gusen el 21 de desembre de 1941 i la seva mare havia estat detinguda i empresonada a la presó de dones de les Corts (Barcelona). La difusió de la memòria de la deportació republicana i el seu compromís amb l'Amical de Mauthausen va ser una constant en què l'ha acompanyat la seva esposa Conchita Romeu, també sòcia de la nostra Amical.

Conxita, participant a l'ofrena floral al monument als deportats del Baix Cinca, a Fraga, el 5 de maig de 2025

Conxita de Dios Massip (Sòcia Núm. 763)

Va morir als 90 anys, el dia 17 de juliol de 2026 a Fraga (Osca). Era filla de José de Dios Amill (Fraga), deportat a Mauthausen que va ser traslladat al subcamp de Bretstein i, el novembre de 1942, al de Steyr-Münichholz, on va ser alliberat el 5 de maig de 1945. Després del seu retorn a Fraga va publicar les seves memòries al llibre *La verdad sobre Mauthausen*.

Conxita ha estat sòcia de l'Amical mantenint sempre viva la memòria del seu pare i la dels deportats republicans espanyols. El gener del 2018 en va donar testimoni a les Corts d'Aragó, en el marc de la celebració del Dia en memòria de l'Holocaust.

BIBLIOTECA

Diari de Bergen-Belsen (1944-1945), d'Hanna Lévy-Hass

El diari va ser escrit mentre la seva autora, una mestra comunista jueva originària de Iugoslàvia, va romandre tancada al camp de Bergen-Belsen entre 1944 i 1945. Les seves reflexions neixen a l'espai que l'envolta i en el temps real dels fets que relata, acabant el Diari tan sols uns dies abans de produir-se l'alliberament per les

tropes britàniques el dia 15 d'abril de 1945, quan la seva salut estava molt deteriorada.

Hanna descriu la gravíssima situació viscuda al camp en aquells mesos previs a l'alliberament: la gana, les malalties, l'amuntegament i el deteriorament físic dels deportats. Tanmateix, i malgrat aquell entorn d'abandó i mort, el llibre va més enllà de la mera descripció i l'autora reflexiona sobre els efectes morals del sistema

concentracioni, dels mecanismes de deshumanització, dels qui es van abandonar davant de l'horror quotidià i la manca d'esperança, però també dels qui van lluitar per conservar la seva dignitat humana en aquelles circumstàncies.

El *Diari de Bergen-Belsen* constitueix un testimoni d'enorme valor històric i humà que ha estat traduït a nombrosos idiomes, i és un dels testimonis fonamentals de la literatura concentracionària.

VIATGES 2027

Buchenwald del 9 al 12 d'abril de 2027

Ravensbrück del 30 d'abril al 3 de maig de 2027

Mauthausen del 14 al 17 de maig de 2027

Els interessats a participar en algun d'aquests viatges:
Escriuiu un e-mail a: info@amical-mauthausen.org
o bé truqueu per telèfon a l'Amical: 933027594.

PROPERA ASSEMBLEA

La nostra propera assemblea anual està prevista per al 28 de novembre de 2026

Lloc:

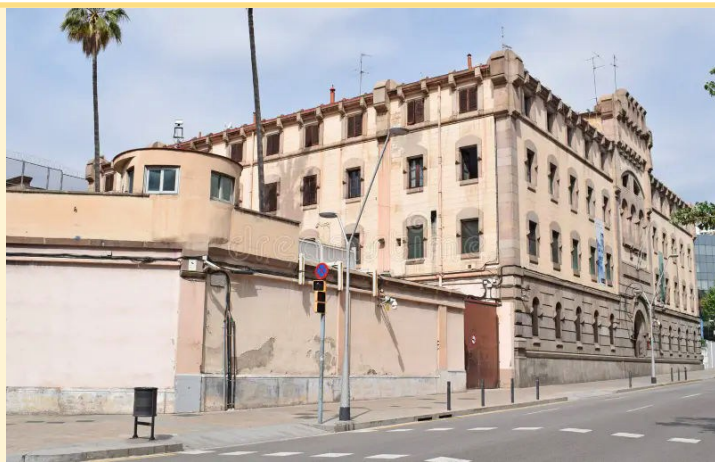
La Model. Espai de Memòria.

Carrer Entença, 155. Barcelona

L'inici d'activitats està previst a les 10:00.

- **Visita de La Model - Espai de Memòria**
10:00h

- **Assemblea** 11:00h

Amb la col·laboració de:

Ajuntament d'Abrera

**Ajuntament de
Sant Just Desvern**

**Ajuntament
de Sitges**

**Ajuntament de
Sant Feliu
de Llobregat**

**AJUNTAMENT
SANT BOI
DE LLOBREGAT**

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida

**Ajuntament
de Barcelona**

**Ajuntament de
Sabadell**

**memorial
democràtic**

**Generalitat
de Catalunya**

**GOBIERNO
DE ESPAÑA**

**MINISTERIO
DE POLÍTICA TERRITORIAL
Y MEMORIA DEMOCRÁTICA**

**Diputació
Barcelona**

LOTRANS